

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Diarienummer Fi2025/00457

Remissyttrande över SOU 2025:12 – AI-kommissionens färdplan för Sverige

Sveriges Tidskrifter är landets största branschorganisation inom medieområdet och representerar ca 350 tryckta och digitala nyhets-, konsument-, fack-, organisations- och kulturtidskrifter. Tidskriftsbranschen omsätter årligen 6,3 miljarder kronor och Sveriges Tidskrifters medlemmar representerar cirka två tredelar av denna omsättning.

Av någon anledning återfinns Sveriges Tidskrifter inte bland de 154 remissinstanser som beretts tillfälle att yttra sig. Oaktat detta inkommer här Sveriges Tidskrifter med synpunkter på några av AI-kommissionens slutsatser och förslag då dessa berör tidskriftsbranschen på ett betydande sätt.

Sammanfattning

- Sveriges Tidskrifter delar AI-kommissionens (utredningen) uppfattning att Sverige bör ligga i framkant när det gäller utvecklingen av AI, och att det är nödvändigt att förbättra den svenska konkurrenskraften genom utvecklingen och användning av AI.
- I likhet med utredningen anser Sveriges Tidskrifter att upphovsrättens måste värnas samt att informationsstöld på tidskrifters webbplatser inte är acceptabelt.
- Sveriges Tidskrifter anser att sådana fenomen som fake news kan undvikas genom bland annat genom en fortsatt stark upphovsrätt.
- AI-utvecklingen går i ett rasande tempo. Arbetet med AI måste därför påskyndas för att inte Sverige ska hamna på efterkälken.
- Sveriges Tidskrifter medverkar gärna i ett fortsatt arbete, främst inom de områden där Sveriges Tidskrifters medlemmar verkar.

De fem klustren - politiskt ledarskap, kunskapslyft för alla, framtidssäkra välfärden, forskning i världsklass och innovation för utveckling.

Sveriges Tidskrifter anser att den målbild och de förslag som utredningen skisserar över lag är bra. Men det är förslag som vart och ett måste påbörjas och hanteras skyndsamt. Utredningen publicerade sitt betänkande i november 2024, och redan nu riskerar vissa delar att bli snabbt inaktuella.

Sveriges Tidskrifter välkomnar förslaget med en särskild task force vid Statsrådsberedningen i Regeringskansliet, som har relevant kompetens och som besitter förmågan att arbeta snabbt. Vidare är det viktigt att det finns ett nära samarbete mellan rättighetshavare, forskningsinstitutioner och myndigheter.

Det viktiga förenklingsarbetet inom EU

Den svenska regeringen måste verka för att EU-regleringen på såväl AI-området som en del andra områden såsom GDPR förenklas och blir lättare att tillämpa. Som framgår av Mario Draghis rapport *Den europeiska konkurrenskraftens framtid (2024)* tenderar EU-regleringen att i många fall utgöra ett hinder för företagsamhet och innovation inom unionen. EU-länder har förlorat konkurrenskraft i förhållande till exempelvis USA, Kina och Indien. Ett förenklingsarbete behöver inte innebära att vare sig konsumentskydd, personuppgiftsskydd eller säkerhetsintressen inom EU:s stater eftersätts. Det är viktigt att den svenska regeringen aktivt verkar för att EU:s förenklingsarbete går framåt, och att detta sker relativt snabbt.

Ett kunskapslyft för alla

Sveriges Tidskrifter anser att det finns stora fördelar med att hela befolkningen kan använda AI. Här finns ett oändligt antal användningsområden som alla människor, oavsett ålder och kön, kan dra stora fördelar av. Här är det viktigt att allmänbildning på AI-området når alla samhällsgrupper för områden såsom civilförsvaret av betydande betydelse ur ett nationellt säkerhetsperspektiv.

I ökad kunskap ligger också att inte använda AI på vissa sätt, såsom att hjälpmedel för att begå exempelvis brott mot rikets säkerhet och bedrägeribrott mm. Hit måste även brott mot upphovsrätten räknas. Det är viktigt att slå fast att träning och användning av språkmodeller innebär ett intrång i upphovsrätten vilket i sin tur kräver både samtycke och ekonomisk ersättning.

Tidskrifters roll för kvalitetsjournalistik

Journalistik och faktalitteratur utgör en av de mest kunskapsrika källorna. Här återfinns även den mer djupgående journalistiken som ofta kommer till uttryck i tidskrifterna.

Det är genom medier AI försöker förmedla och återge världen i termer av samhälle, demokrati och mänskliga perspektiv. Journalistik och litteratur speglar och förklarar samtid, vilket AI-modeller annars saknar. Tidskrifter har dessutom möjlighet att fördjupa sig och täcka de "vita fläckar" som annars riskerar att bli utforskade. Tidskrifter inom olika nischer sätter händelser i sitt specifika sammanhang, analyserar utvecklingen inom sina områden, tolkar trender med djup sakkunskap och ofta med branschspecifik relevans. Denna fördjupande journalistik är en bärare av specialiserad kunskap, yrkesidentitet och branschhistoria. Den ger kontextuella beskrivningar och återger värderingar, normer, konflikter och ideal inom sina respektive områden.

AI utan tillgång till fördjupande journalistik förlorar betydligt i förmåga att förstå komplexiteten i vad som händer i samhället, exempelvis inom specifika sektorer och yrkesgrupper som sällan får plats i den dagliga nyhetsrapporteringen.

Om språkmodeller och upphovsrätten – vägen framåt

För att kunna utveckla AI-lösningar behövs ofta tillgång till stora språkmodeller. Som utredningen påpekar när gäller det fortsatta arbetet att utveckla språkmodeller måste det upphovsrättsliga skyddet beaktas för material som används för att träna sådana modeller.

Utredningen framhåller att det är nödvändigt att utveckla och implementera en allmänt accepterad ersättningsmodell, möjligen byggd på ett system med avtalslicenser. Sveriges Tidskrifter ser i och för sig positivt på att upphovsmän såsom journalister, fotografer och illustratörer erhåller skälig ersättning när deras verk utnyttjas såsom är fallet med AI-verktygens skrapningar. Sverige har en lång och internationellt erkänd tradition av kollektiv rättighetsförvaltning och licensiering (STIM, SAMI/IFPI, Bonus Copyright Access med flera samt den senaste i raden- SPCMO). Detta ger Sverige ett bra utgångsläge då ersättningsmodeller för generativ AI ska tas fram. Genom att utgå från de redan befintliga licensmodeller som finns för upphovsrättskyddat innehåll kan Sverige med en svensk språkmodell stärka Sveriges konkurrenskraft med respekt för upphovsrätten och samtidigt skapa incitament för innehållsskapande.

När det gäller licenser och ersättningsmodeller vill dock Sveriges Tidskrifter erinra om att upphovsrätten är en exklusiv och grundlagsskyddad ensamrätt. Som en given utgångspunkt är det därför viktigt att respektera upphovsrätten från allra första början. Detta måste slås fast i EU-kommissionens så kallade Code of Practice (presenterades nyligen ett tredje utkast) och i det fortsatta arbetet från den svenska regeringens sida.

Code of Practice, som är tänkt att skydda bland annat nyhetsplattformars sajter från skrapning, är precis som de två tidigare utkasten otydligt och krävligt i förhållande till AI-verktygen. Utifrån Sveriges Tidskrifters perspektiv, inklusive våra europeiska systerorganisationer samt även Tidningsutgivarna (TU), är vi mycket oroade över denna utveckling. En svag AI-akt är som sagt ett hot mot upphovsrätten och riskerar att underlätta AI-driven desinformation för att nämna ett par konsekvenser. Sveriges Tidskrifter vill därför uppmana Sveriges regering och Justitiedepartementet att tydligt markera behovet av att de regleringar som AI-akten innehåller inte urvattnas och blir oanvändbara.

Likt andra industriella investeringar har också de immateriella tillgångarna betydande, och i vissa fall avgörande värde, för många företag och organisationer etc. Sådana investeringar och tillgångar måste skyddas från otillbörlig exploatering.

Att dela data i olika former av AI-verkstäder eller med hjälp av AI-verktyg behöver inte innebära att man gör våld på upphovsrätten. Men här gäller att det måste finnas spårbara data avseende användning, inte minst för att kollektiva ersättningsmodeller ska kunna fördela insamlade medel på ett relevant och rättvist sätt. Det torde vara en relativt enkel sak att dels tillämpa transparens samt dels involvera upphovsmännens och dess organisationer för att gemensamt arbeta fram hållbara lösningar för användning av skyddat material.

En tillförlitlig nyhetsrapportering utan fake news har sin grund i en stark upphovsrätt

En flat AI-akt samt en tandlös Code of Practice, där man ser genom fingrarna med AI-verktygens skrapning på kvalitativa nyhetssajter, riskerar att föra med sig en respektlös och felaktig användning av stulet nyhetsmaterial. En vidareanvändning kan resultera i en förenklad och felaktig nyhetsrapportering som levereras utan faktakontroll, transparens eller juridiskt ansvar. Den riskerar att urholka allmänhetens förtroende för professionella verifierade redaktionella källor. Detta är ett växande problem som är särskilt bekymmersamt i tider av oroligt världsläge med antidemokratiska krafter och pågående krig i Europa.

Stockholm den 3 juni 2025

Sveriges Tidskrifter
Kerstin Neld, VD

Tobias Eltell, Jurist